

ROSSIYA TASHQI SIYOSATINING ASOSIY USTUVOR YO'NALISHLARI

Nadjimov Furqat
Erkin tadqiqotchi

Krish

Globalashuv jarayoni natijasida yangi iqtisodiy va siyosiy ta'sir markazlari paydo bo'lmoqda. Kuch va taraqqiyotning global salohiyati tarqalib, Osiyo-Tinch okeani mintaqasiga yo'naltirilmogda. Tarixiy G'arbning jahon iqtisodiyoti va siyosatida hukmronlik qilish imkoniyatlari tobora kamayib bormogda. Dunyoda madaniyatlar va svilizatsiyalarning xilma-xilligi, davlatlarning rivojlanish modellarining ortib borayotganligi aniq namoyon bo'lmoqda. Zamonaviy dunyo tub o'zgarishlarni boshdan kechirmogda. Uning mohiyati politsentrik xalqaro tizimning shakllanishidir. Xalqaro munosabatlar jarayonlari yanada murakkablashishda davom etmogda.

Bunday sharoitda boshqa davlatlarga o'zlarining qadriyatlarini belgilashga urinishlar ksenofobiya, toqatsizlik va xalqaro ishlarda ziddiyatlarning kuchayishiga olib keladi va provardida xalqaro munosabatlarda betartiblik va nazoratsizlikni keltirib chiqarishi mumkin. Bu svilizatsiyalararo kelishmovchiliklarning oldini olish, insoniyatning uyg'un rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan madaniyatlar, dinlar va svilizatsiyalar o'rtasida sheriklikni shakllantirishni ustuvor vazifa qilib qo'yadi. G'arb davlatlarining o'z pozitsiyalarini saqlab qolish istagi, shu jumladan global jarayonlarga o'z nuqtai nazarini yuklash va kuchning muqobil markazlarini o'z ichiga olgan siyosatni olib borish xalqaro munosabatlarda beqarorlikning kuchayishiga, global va mintaqaviy darajadagi turbulentslikning kuchayishiga olib keladi. Kelajakdagi xalqaro tizimni tashkil etishning asosiy tamoyillarini shakllantirishda hukmronlik uchun kurash jahon taraqqiyotining hozirgi bosqichining asosiy tendentsiyasiga aylanmogda.

Maqola Rossiyaning xalqaro munosabatlarda tutgan o'rni, tashqi siyosatidagi asosiy yo'nalishlari tahlilga bag'ishlangan bo'lib, mazkur maqolani yozishda, Rossiya Federatsiyasining Konstitutsiyasi, tashqi siyosiy kontsepsiyalari, meyoriy-huquqiy hujjatlariga shuningdek, olimlarning ilmiy ishlari ham o'rganib chiqildi. Shuningdek, Rossiyaning zamonaviy tashqi siyosatini o'rgangan mutaxassislar sirasiga D.Danilov, Dimitiriy Ternin, N.G.Romanova, I.M.Smilyanskaya, A.O.Filoniklarni kiritishimiz mumkin.

ASOSIY QISM

XX asrning 90-yillari Rossiya va G'arb mamlakatlari uchun o'zaro umidsizlik, amalga oshirilmagan imkoniyatlar va shov-shuvli mojarolar bilan yakunlandi. 1993-yil 23-apreldagi "Rossiya Federatsiyasi tashqi siyosiy konsepsiyasining asosiy qoidalari" da ta'kidlanganidek, Rossiya va G'arb o'rtasida teng sheriklik munosabatlarini shakllantirish bilan bog'liq hisob-kitoblar amalga oshmadi. Qo'shma Shtatlarning iqtisodiy va qudratli hukmronligi bilan dunyoning bir qutbli tuzilishini yaratish tendentsiyasi kuchayib ketdi. Xalqaro xavfsizlikning asosiy muammolarini hal qilishda, G'arb institutlari va cheklangan a'zolik forumlari, BMT Xavfsizlik Kengashining rolini susaytirishi masalalariga e'tibor qaratildi. XXI asr boshlarida rivojlangan xalqaro vaziyat Rossiya tashqi siyosatining ustuvor yo'nalishlari va uni resurs bilan ta'minlash imkoniyatlarini qayta ko'rib chiqishni talab qildi.

Rossiya tashqi siyosatining yangi davri boshlanishini aniqlab bergan omillardan biri AQShning 1900-2000-yillarda xalqaro munosabatlardagi rolining o'zgartirilishi va yagona yetakchi pozitsiyasini egallashga urinishi bilan xarakterlanadi.

Rossiya Federatsiyasi jahon siyosatida yetakchi kuch markazlaridan biri bo'lib, rus olimlarini fikricha davlat sifatida Rossiya ming yillik tarixga ega. Shu jihatdan jahonda yangi siyosiy tartibotning shakllanishiga kuchli ta'sir ko'rsata olish potensialiga egadir. Bu, eng avvalo, xalqaro munosabatlarda muhim ahamiyatga ega bo'lgan Rossiyaning tashqi siyosiy resurslari bilan belgilanadi. Ushbu resurslar tarkibiga rus olimi G.A.Drobot e'tirof etganidek, geografik, demografik, iqtisodiy va harbiy resurslarni keltirish mumkin. Bu resurslar moddiy xarakterga ega bo'lib, nomoddiy resurslar siyosiy, ijtimoiy, mafkuraviy, madaniy, informatsion va ilmiy-texnikaviy resurslardan iborat.

Rossiya Federatsiyasining tashqi siyosiy resurslari to'xtalib o'tadigan bo'lsak, Rossiya geografik jihatdan dunyodagi eng katta hududga ega - 17.075.200 km kv. Bu yer sharidagi quruqlikning 1/8 qismini tashkil etadi. Jahonning strategik jihatdan muhim ahamiyat kasb etgan Yaqin Sharq, Yevropa, Markaziy Osiyo, Uzoq Sharq mintaqalari bilan tutash chegaralarga ega va ko'plab dengizga chiqish portlari mavjud. Sharq va G'arb davlatlarini bir biri bilan bog'lab turish vazifalaridan birini bajaradi.

Rossiyaning iqtisodiy jihatdan jadal suratda o'sishiga uning ulkan boyliklarga ega ekanligi, xususan, energetikaga talab va bahosining oshib borishidir. Bugungi kunda mamlakat neft zaxirasi 60 mlrd. barrel va tabiiy gaz zaxirasi esa 47,57 trln. kub m. (2018-yil 1-yanvar). Jahon jamiyati neft eksportining 15% Rossiya hissasiga to'g'ri keladi va bu jihatdan Saudiya Arabistonidan (16,1%) so'ng ikkinchi o'rinni egallaydi. Biroq ta'kidlash joizki, Rossiya eksporti va YaIMning katta qismi xom ashyo daromatiga to'g'ri kelishi, Rossiya FA xalqaro xavfsizlik Markazi direktori A.Arbatov ta'kidlaganidek, uning jahon siyosiy maydonida barqaror rolini ta'minlashga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ayniqsa bugungi jahon iqtisodiy inqirozi va neft narxining keskin tushib ketgan davrida.

Tashqi va xavfsizlik siyosatida hal qiluvchi omil bo'lgan Rossiya harbiy potensialiga to'xtaladigan bo'lsak, bu borada Rossiya jahonda ikki harbiy qudratli davlatlardan biridir. Hozirgi davrda jahondagi yadroviy qurol zaxirasining 95% AQSh va Rossiyaga tegishlidir. Garchi sobiq Ittifoq parchalangandan so'ng harbiy xarajatlar qisqarganiga qaramay, 2020-yilda harbiy xarajatlar oldingi yilgiga nisbatan 2.5 barobar o'sib, 61.7 mlrd. dollarni tashkil etgan, bu jahondagi shu sohada umumiy xarajatlarning 3% tashkil etadi. Ushbu ko'rsatkich bo'yicha dunyoda AQSH, Xitoy, Hindistondan keyingi to'rtinchi o'rinda turadi.

XX asrning so'ngi o'n yilligi va XXI asrning boshlaridagi jahon siyosiy maydonidagi keskin o'zgarishlar: ikki qutbli dunyo tartibotining barham topishi, Sobiq SSSR va Varshava tashkilotining parchalanishi, global xarakterdagi muammolarning vujudga kelishi, xalqaro xavfsizlikka tahdidning yangi ko'rinishlarining yuzaga kelishi, xalqaro munosabatlar tizimida yangi yetakchilikka da'vogar kuch markazlarining shakllanishi Rossiya tashqi siyosatini qayta ko'rib chiqish va zamonaviy davr talablariga moslashtirish zarurati tug'ildi. Bu esa tashqi siyosatning yangi huquqiy asoslarining yaratilishiga zamin yaratdi.

Ma'lumki, Rossiya tashqi siyosatining ustivor yo'nalishlari va bu boradagi faoliyatining shakllanishida yuqorida keltirilgan, boshqa bir qator xalqaro va milliy qonunchilik me'yorlari huquqiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Xususan, 2008-yil 12-iyulda Rossiyaning sobiq Prezidenti D.Medvedev tomonidan tasdiqlangan "Rossiya Federatsiyasi tashqi siyosiy Konsepsiyasi"da Rossiya Federatsiyasining tashqi siyosiy prinsiplari va ustivor yo'nalishlari, uning mohiyati belgilab berilgan. Konsepsiyaga muvofiq, Rossiyaning xalqaro maydonda va global muammolarni hal qilish tashqi siyosiy ustivor yo'nalishlari (prioritetlari) sifatida quyidagilar belgilab berilgan:

1. Yangi jahon tuzilmasini tashkil etish. Bu sistema jahon hamjamiyatining har bir a'zoriga siyosiy, iqtisodiy, harbiy, informatsion, gumanitar va boshqa sohalarida ishonchli va tenglik tamoyiliga asoslangan xavfsizlikni ta'minlashga da'vat qilishdan iborat. Uning bosh instrumenti ko'p tomonlama diplomatiya belgilangan. BMT xalqaro munosabatlarni boshqarish va tartibga solishdagi rolini oshirishga aloxida to'xtalib o'tilgan;
2. Xalqaro munosabatlarda huquq ustuvorligini ta'minlash;
3. Xalqaro xavfsizlikni mustahkamlash;
4. Xalqaro iqtisodiy va ekologik hamkorlikni kuchaytirish;
5. Halqaro gumanitar hamkorlik va inson huquqlari ustivorligini ta'minlash;
6. Tashqi siyosiy faoliyatni axborot bilan ta'minlash;

Shuningdek, ushbu konsepsiyada Rossiya Federatsiyasi tashqi siyosatining mintaqaviy ustivor yo'nalishlari borasida ham to'xtalib o'tilgan. Ular orasida quyidagilarni ajratib ko'rsatish mumkin:

- MDH davlatlari bilan ikki va kop tomonlama aloqalarni mustahkamlash (shuningdek, Yevrosiyo, KXShT va ShHTdoirasida);
- Qora dengiz va Kaspiy dengizi qirgogidagi davlatlar bilan hamkorlikni kuchaytirish;
- Yevropa yonalishi – shuningdek, YeXHT va Yevropa Kengashi doirasidagi aloqalar;
- Yevropa Ittifoqi bilan har tomonlama hamkorlikni rivojlantirish. Germaniya, Fransiya, Buyuk Britaniya, Italiya, Ispaniya, Finlandiya, Gretsiya, Niderlandiya, Norvegiya va boshqa bir qator Garbiy Yevropa davlatlari bilan ozaro foydali ikki tomonlama aloqalarni rivojlantirish;
- Arktika va Yevropa Artika mintaqasida Shimoliy Yevropa bilan qoshma loyihalarni amalga oshirish;
- AQSH, NATO va Rossiya Kengashi doirasida munosabatlarni rivojlantirish;
- ATR mamlakatlari, ASYeAN, Xitoy va Hindiston bilan kelgusi hamkorlikni rivojlantirish;
- Yaqin Sharq, musulmon mamlakatlari, Afrika va Lotin Amerika davlatlari bilan o'zaro hamkorlikni kuchaytirish .

XX asrning boshida V.Putinning hokimiyatga kelishi bilan Rossiya tashqi siyosatida bir qator o'zgarishlarni amalga oshiradi. Xususan, mutaxassislar tomonidan V. Putinning tashqi siyosatini buyuk davlatchilik tamoyiliga asoslangan deyish mumkin va ikki muhim tarkibiy qismini ko'rsatib o'tishadi:

*Birinchi*dan, Rossiya tashqi siyosiy yo'nalishini qayta tashkil etish, shuningdek, zamonaviy dunyoda yetakchi kuch markazlarining katta qismi bilan, shu jumladan AQSh, YeI, Xitoy, Hindiston, Lotin Amerika davlatlari va Yaqin Sharq bilan siyosiy, iqtisodiy, harbiy va boshqa sohalarda aloqalarni qo'llab-quvvatlash.

*Ikkinchi*dan, jahonda AQSh gegomonligiga yo'l qo'ymaslik siyosatini olib borish yo'lidan boradi. Ta'kidlash joizki, mazkur siyosat 1990 yil oxiridan, tashqi ishlar vaziri Ye.Primakov bo'lgan davrdan boshlangan tashqi siyosiy faoliyatning davomi edi .

Bugungi kunda Moskvani xavotirga soladigan va uning siyosatini belgilaydigan asosiy narsa bu energiya va boshqa xom ashyoning arzon narxlar davri boshlanishi. Neft narxlarining keskin pasayishi Yevropadagi va Osiyodagi asosiy sheriklari oldida Rossiyaning geosiyosiy ahamiyatini sezilarli darajada pasaytirdi. Rossiyaning 2000-yillarning o'rtalarida mashhur bo'lgan energetik super kuch sifatida g'oyasi bugungi kunga kelib o'z kuchini yo'qotdi. Ushbu vaziyat bevosita Kremlni o'z iqtisodiyotini diversifikatsiya qilishga undaydi. Ammo muvaffaqiyatli diversifikatsiya qilish uchun mamlakat mutlaqo boshqa iqtisodiy va siyosiy modelni qabul qilishi, ishbilarmonlik uchun qulay muhit yaratishi, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashi va texnik innovatsiyalar bilan shug'ullanishi kerak. Ushbu burilish amaldagi hukmronlik va boyitish - elitalar hukmronligiga chek qo'yadi va shuning uchun ular tomonidan qo'llab-quvvatlanmaydi.

Qisqa va o'rta muddatli istiqbolda Rossiya o'zining janubiy chegaralarida islomiy radikalizmga duch kelishi xavfini oldini olish siyosatini olib borishga majbur bo'lmoqda. Yaqin Sharq beqaror vaziyatning vujudga kelishi uning ta'sir doirasini islom dunyosining boshqa mintaqalariga, jumladan Markaziy Osiyo va Kavkazning bir qismiga kirib borishga intilmoqda. Mustaqillikning dastlabki yigirma besh yilligidan omon qolishga muvaffaq bo'lgan mintaqaning postsovet davlatlarida "arab bahori" boshlanishiga hamroh bo'lgan o'zgarishlar boshlanishining o'ziga xos belgilari mavjud. Afg'onistonda "Islomiy davlat" butun mamlakat bo'ylab va undan tashqarida o'z ta'sirini kengaytirish uchun o'z o'rnini yaratdi . Mazkur vaziyatda Rossiyaning olib borayotgan tashqi siyosatidan kelib chiqib aytishimiz mumkinki, ayni paytda Moskva tomoni Rossiya va uning ittifoqchilariga xavf solish ehtimoli mavjud bo'lgan har qanday tahdidning oldini olishga intilmoqda.

Uzoq muddatli istiqbolda demografik vaziyat Rossiyada asosiy muammolardan biri bo'lib qolmoqda. Aholining pasayish darajasi sekinlashdi va Qrimning qo'shib olinishi Rossiya aholisi sonini 2 millionga ko'paytirdi va bugungi kunda bu 146 millionga teng . Ammo mamlakatda ishchi kuchi yetishmovchiligi tobora o'sib bormoqda, Uzoq Sharq kabi strategik muhim mintaqalar hali ham kam sonli bo'lib, Markaziy Osiyodan kelgan muhojirlarni birlashtirish muammosi mavjud.

XXI asr boshlarida Rossiya siyosatining asosiy farq qiluvchi xususiyati - ko'p vektorli va katta muvozanatni saqlash hisoblanadi. Haqiqatan ham buyuk kuch maqomini yo'qotgan va iqtisodiy zaifligi tufayli hujum strategiyasini amalga oshirolmagan Rossiya tobora ko'payib bormoqda va muvaffaqiyatsiz emas, murakkab xalqaro va mintaqaviy muammolarni hal qilishda vositachi rolini

o'ynay boshladi, masalan, Yaqin Sharqda, Iroq, Afg'oniston, Yugoslaviya bilan bog'liq vaziyatda va boshqa holatlarda. Rossiya siyosatidagi yangi omil - bu rus biznesining manfaatlarini himoya qilish, iqtisodiy islohotlarni amalga oshirishda yordam berishdir.

G'arb bilan uzilish tufayli boshqa sheriklar bilan aloqalarning ahamiyati oshdi. Bu yerda eng asosiy muammolardan biri, Rossiyaga qarshi sanksiyalarga qo'shilmagan, dunyoning eng yirik iqtisodiyotiga ega bo'lgan tobora o'sib borayotgan jahon kuchi bo'lgan Xitoy bilan munosabatlar samaradorligini oshirishdir. Biroq, Xitoy-Rossiya do'stligining cheklovlari bor. Xitoy AQSh bilan ishbilarmonlik aloqalarini buzishni istamaydi va Rossiya iqtisodiy jihatdan kuchli sherikka qaram bo'lib qolmaslikka harakat qilmoqda bundan tashqari, ikki mamlakat manfaatlarini va strategiyalarini har doim ham mos kelavermaydi. Shunday qilib, ushbu yo'nalishdagi asosiy ustuvor yo'nalishlar - Xitoy bilan aloqalarni mustahkamlash va ikki tomonlama munosabatlarning do'stona xususiyatlarini saqlab qolish yo'lidan bormoqda.

Zamonaviy xalqaro munosabatlarda RFning olib borayotgan tashqi siyosiy faoliyatida ustuvor yo'nalishlar xususida bir qator aqliy markazlar, tahliliy markazlar, ekspertlar, olimlar, mutaxassislar tomonidan turlicha fikrlar bildirilib kelinmoqda. Moskvadagi Karnegi markazining direktori, ilmiy kengash raisi va tashqi va xavfsizlik siyosati dasturining rahbari Dmitriy Trenin tahliliga ko'ra ayni paytda Moskvaning oldida AQSh va uning ittifoqchilari bosimiga qarshi turish vazifasi turibdi. Shu bilan birga, Rossiya siyosiy izolyatsiyani kamaytirishga, iqtisodiyotni sanksiyalarga va neftning arzon narxlariga moslashtirishga va G'arb bilan axborot makonida to'qnash kelishga harakat qilmoqda. 2014 yil fevralidan boshlab Kreml amalda "urush rejimida", prezident Vladimir Putin esa harbiy rahbar rolda bo'lib kelmoqda. Hozirgacha Kreml ushbu pozitsiyalarni ushlab tura oldi. Kreml bu yo'ldan borishni davom ettirishini, chekinish va "yaxshilash" va'dalari evaziga orqaga chekinmaslik va G'arbgacha toqat qilmaslik haqida da'vo qilmoqda. Tashqi ishlar vaziri Sergey Lavrov G'arbnii Rossiyaning milliy manfaatlariga zarar yetkazish bilan tinchlantirish siyosati tugaganini aytdi. Bundan tashqari, 2015 yilning kuzida Rossiya yana Suriyada harbiy operatsiyani boshlash orqali AQSh g'egemonligiga asoslangan dunyo tartibiga qarshi chiqdi. Moskva Vashingtonning xalqaro maydondagi kuch ishlatish monopoliyasini buzdi va amalda SSSRning so'nggi yillarida tark etgan mintaqaga qaytdi. Albatta, iqtisodiy sanksiyalar natijasida G'arb davlatlari bilan aloqalarni to'xtatib qolishi Rossiya iqtisodiyotiga juda katta ta'sir o'tkazdi. Natijada Rossiya tashqi siyosatida boshqa mintaqalar bilan, xususan, Xitoy, Eron, Markaziy Osiyo Respublikalari bilan aloqalarga e'tibor qaratishga majbur bo'ldi.

Shuningdek, Rossiyalik ekspertlar tomonidan RFning asosiy tashqi siyosiy vazifalarni va milliy ustuvorliklarni ishlab chiqdilar, ularning qarashlariga ko'ra so'ngi yillarda Rossiya tashqi siyosatining asosiy yo'nalishlari deb quyidagilarni hisoblash mumkin:

1. Yevropada o'rta va qisqa masofalarga mo'ljallangan raketalarni joylashtirish. Tegishli Shartnomani (INF Shartnomasi) qayta tiklash.
2. BMT Xavfsizlik Kengashining beshligining sammiti masalasida Rossiyaning BMT Xavfsizlik Kengashining beshta doimiy a'zosi sammitini o'tkazish to'g'risidagi taklifi 2020 yil boshida ilgari surilgan edi. Turli sabablarga ko'ra bunday sammit hali o'tkazilmagan. Agar

muvaffaqiyatli bo'lsa, sammit global boshqaruv darajasini oshirish bo'yicha keyingi ishlarga jiddiy turtki berishi mumkin.

3. NATO-Rossiya Kengashi (NRC) ishida harbiy o'lchovni tiklash NATO mamlakatlari Rossiya bilan harbiy hamkorlikni to'xtatdilar, bu boshqa narsalar qatori NRC doirasidagi harbiylar o'rtasidagi muloqotni muzlatib qo'yishda aks etdi .

4. Rossiyani Yevropa Ittifoqining "yashil bitimi" ni amalga oshirishga qo'shilishi. Kelgusi yil Moskva va Bryussel o'rtasida iqlim o'zgarishi va atrof-muhitni muhofaza qilish bilan bog'liq ko'plab masalalar bo'yicha hamkorlik uchun katta yutuq bo'lishi mumkin. "Yashil shartnoma" ga muvofiq loyihalar Rossiya-Yevropa o'zaro ta'sirining yangi harakatlantiruvchisi bo'lishi mumkin.

5. Belorussiya siyosiy tranziti masalasi 2021 yil Belorussiya davlatchiligining rivojlanishida burilish nuqtasi bo'lishi uchun boshqariladigan o'zgarishlarni izchil targ'ib qilish Moskvaning manfaatlariga javob beradi. Rossiya mavjud vaziyatni qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilganligi jiddiy siyosiy xatarlarga to'la.

6. XRR bilan iqtisodiy hamkorlikni diversifikatsiya qilish. O'tayotgan yilda Rossiya Xitoy bilan savdoning keskin pasayishidan qochishga muvaffaq bo'ldi. 2021 yilda eng muhim vazifa yangi ikki tomonlama texnologik zanjirlarni shakllantirish va yirik investitsiya loyihalarini amalga oshirishi kerak .

Yuqorida keltirilgan ekspertlarning bildirgan takliflari asosidan kelib chiqib aytish mumkinki, ayni paytda Rassiyaning olib borayotgan tashqi siyosatida qo'shnilar bilan aloqalarni mo'tadillashtirish, savdo sohasida Xitoy bilan aloqalarni yanada jadallashtirish masalasi asosiy o'ringa chiqib bormoqda.

Bugungi kunda Moskva tomonidan olib borilayotgan tashqi siyosiy faoliyatda bir qator o'zgarishlarni kuzatishimiz mumkin. Qo'shma Shtatlar bilan raqobat Rossiyaning tashqi siyosiy faoliyatiga o'z ta'sirini o'tkazmasdan qolmaydi. Alohida ta'kidlash joizki bu ikki davlat o'rtasida har bir mintaqa ustidan ulkan musobaqa mavjud, xususan Yaqin Sharq mintaqasida, Markaziy Osiyo mintaqasida, Kavkazorti davlatlarida va sobiq SSSR tarkibida bo'lgan davlatlar bilan munosbatlarda ham ko'rishimiz mumkin.

XULOSA

Bugungi kunga kelib dunyoda kuzatilayotgan o'zgarishlar tendensiyasi natijasida Moskva tomoni xalqaro munosbatlarda faol ishtirok etib kelmoqda. RFning zamonaviy tashqi siyosiy yondashuvlarini Rossiya Federatsiyasi Prezidenti Vladimir Putin Federal Majlisga murojaatida quyidagicha ta'kidlab o'tadi "Biz bilan munosabatlarni o'rnatish degani, eng qiyin masalalarda qo'shma yechimlarni topish va shartlarni belgilashga urinmaslikdir", dedi. Shuningdek V. Putinning so'zlariga ko'ra, Rossiya tashqi siyosatining ustuvor yo'nalishlari nihoyatda ochiq bo'lib mazkur yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

1. ishonchni mustahkamlash,
2. iqtisodiy va savdo hamkorligini kengaytirish,
3. global tahdidlarga qarshi kurashish,

4. madaniyat, ta'lim, fan va texnologiyalarni rivojlantirish,
5. xalqlar o'rtasidagi aloqa to'siqlarini olib tashlash .

Bundan tashqari, Yevropa Ittifoqi mamlakatlari bilan aloqalarni rivojlantirish, murosaga kelishish masalasi ham muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Aytish mumkinki, Rossiyaning zamonaviy tashqi siyosatida ochiqlik, iqtisodiy munosabatlarga kirishish, umumiy xavfga qarshi kurashish bilan bir qatorda dunyoda yetakchi kuchga ega davlatlar qatorida mavqegini saqlab qolish masalalari ustuvor ahamiyat kasb etmoqda.

FOYDANILGAN ADABIYOTLAR

1. Муҳаммадсидиков М.М., Мустапова Ҳ.И., Битўраев Ў.Б. Жаҳон сиёсатининг минтақавий жиҳатлари. (Ўқув қўлланма). – Т.: Тошкент давлат институти, – 157 б.
2. Muhammadsidiqov M.M. Xorijiy Sharq va G'arb mamlakatlarida ijtimoiy-siyosiy jarayonlar. Darslik. – Т.: Qaqnus media, 2019. – 216 б.
3. Д.А.Юсеф Нассасра. Российско-сирийские отношения в контексте геополитической конкуренции на Ближнем Востоке //Международный научный журнал «Символ науки». №11. 2015. – 262 с.
4. Д.В.Стрельцова. Россия и странк вотока в постбиполяркнй период. –М.: “Аспент пресс”, 2014. – 161 с.
5. Д.Данилов. (2019) Россия-НАТО: выбор рациональнож стратегии, Научно-аналитическиж вестник Института Европой РАН, №3. – 175 с.
6. Г.Иришин. События в Северной Африке и на Ближнем Востоке: международные факторы [материалы Круглого стола] // Мировая экономика и международные отношения. 2012. – 116 с.
7. Н.Марк. Евросоюз в концептуальных обоснованиях внешней политики России. Современная Европа, 2020, №3, – 38 с.
8. Д.Б.Малышева Конфликты на Ближнем Востоке в 21-м веке.
9. Тезисы к заседанию Ученого совета ИМЭМО РАН 20 марта 2013 г.
10. Д.Б. Малышева. Режим доступа: http://www.imemo.ru/files/File/ru/sc/2013/20032013_tez.pdf.
11. Н.Г.Романова, И.М.Смилянская А.О.Филоник. Всмотриваясь друг в друга. Россия и арабский мир: взаимное восприятие: М.: 2013. – 271 с.
12. Naumkin V. “Arabskaya vesna” I globalnaya mezhdunarodnaya sistema [The Arab spring and the global international system] // Novoe vostochnoe obozrenie [New Oriental observatory]. 11 September, 2011 // http://www.intelros.ru/pdf/svobodnay_misl/2012_5_6/9.pdf